

Faktory územní alokace poslaneckých dotací v Česku v letech 2003–2009: význam lokalizace bydlišť poslanců¹

David Hána, Marie Feřtová

Factors of Spatial Allocation of Pork Barrel Grants in Czechia 2003–2009: The Role of Deputies' Home Locations

Abstract: Political, financial and legislative support of one's own constituency or home location belongs to the main interests of politicians. The paper attempts to identify a spatial pattern in pork barrel grants allocated during the endorsement of draft state budgets by the Chamber of Deputies. The factor of deputies' home locations is analysed. Correlation analysis at district level exploits Parliamentary Gazette data on approved deputies' amendments to the draft state budget and a list of deputies' home municipalities from electoral database of the Czech Statistical Office. At municipal level, a local indicator of spatial autocorrelation was employed to discover several spatial clusters of high and low pork barrel support, which was compared with deputies' home locations. Although several pork barrel grants were allocated to these locations, no general correlation was confirmed.

Keywords: pork barrel, public expenditure, spatial pattern, Chamber of Deputies, Czechia

<http://dx.doi.org/10.13060/1214438X.2015.1.13.204>

Každoročně se opakující přesuny financí ve státním rozpočtu během jeho projednávání v Poslanecké sněmovně, dále nazývané termínem „poslanecké dotace“, v médiích označované jako „porcování medvěda“, často směřují na podporu drobných investičních projektů, především ve sférách školství a sportu [Hána 2010; Hána, Macešková 2010]. V rámci těchto aktivit poslanců se distribuuje nemalý objem prostředků, které mohou mít významný vliv na rozvoj především menších obcí. Přidělování poslaneckých dotací tak lze považovat za ilustrativní příklad politického ovlivňování alokace veřejných výdajů ze státního rozpočtu s významnými regionálními dopady [Hána 2010; Hána, Macešková 2010]. Z dostupných zdrojů však nelze získat údaj o poslancích, kteří své záměry do státního rozpočtu prosadili. Studium faktorů, které ovlivňují prostorovou distribuci poslaneckých dotací, je tak velmi omezeno. Přesto existuje cesta, jak se o nalezení pravidelnosti v prostorové distribuci poslaneckých dotací pokusit.

Poslanecké dotace se od roku 2010 nepřidělují, toto téma je však stále aktuální. Lze na ně totiž nahlížet jako na součást výdajové části fiskální politiky státu, jež přináší (vzhledem k velkým finančním objemům alokovaných do území) významné dopady pro regionální rozvoj, které mohou být významnější než cílené dopady explicitní regionální politiky [Evropská komise 2004; Sunley et al. 2005; Macešková 2007, 2009; Blažek, Macešková 2010]. Rozkrytí prostorového vzorce poslaneckých dotací (vedle dalších toků veřejných financí) je tak důležité pro efektivní koncipování podpory regionálního rozvoje. Větší část poslaneckých rozpočtových iniciativ byla i v době probíhající praxe přidělování poslaneckých dotací zařazována do státního rozpočtu již na ministerstvech při přípravě jeho návrhu [Stašková 2008]. Lze tedy předpokládat, že i po zrušení praxe relativně snadněji veřejně kontrolovatelných poslaneckých dotací nadále pokračuje podobná, ale veřejností nesledovaná cesta rozdělování dotací v rámci resortních dotačních titulů. Výzkum poslaneckých dotací tak může být přínosný pro pochopení toho, jak probíhá tato

praxe v případě ministerských dotací (resp. částečně i dotací krajských a evropských, kde však politické zásahy musí kvůli jiným rozhodovacím procesům probíhat odlišně). Bez zajímavosti nezůstává skutečnost, že v zahraniční odborné literatuře se stejným termínem *pork barrel* označují jakékoliv politicky ovlivněné státní finance, které jsou přiděleny na financování lokálních projektů [např. Johnston 1983; Fukui, Fukai 1996]. V Česku by tak nebyly označovány pouze poslanecké dotace, ale také například zdroje dotačních programů ministerstev v případě, že by byly subjektivně ovlivněny politiky či úředníky.

Výběr dotovaných projektů reflektuje preference a zájmy poslanců či politických stran, které mohou být ovlivněny dalšími aktéry a faktory vstupujícími do rozpočtového procesu [např. Fukui, Fukai 1996], přičemž může jít i o tak prostorově nahodilý jev, jako je odměnění „správného“ rozhodnutí při nepřímé volbě prezidenta [Tabery 2008: 286]. V Česku byla dosud při studiu poslaneckých dotací věnována pozornost primárně prostorovým vzorcům jejich alokace [Hána 2010; Hána, Macešková 2010]. Zahraniční odborná literatura se ve většině případů zaměřuje také na prostorovou diferenciaci objemu dotací v celonárodní perspektivě [např. Khemani 2000; Grossman, Helpman 2006; Golden, Picci 2008]. V několika případech je doplněna o studium jejich podmiňujících faktorů, nejčastěji výsledků voleb [např. Johnston 1979; Khemani 2000; Drazen, Eslava 2005; Grossman, Helpman 2006; Finnigan 2007; Bardes, Shelley, Schmidt 2008; Golden, Picci 2008], v menší míře lokalizace bydlišť zastupitelů [např. Johnston 1979; Grossman, Helpman 2006].

Ověření relevantnosti faktoru voleb není v podmínkách Česka z důvodu již zmíněné absence údajů o konkrétním poslanci a jím „prosazené“ dotaci možné. Cílem tohoto článku je proto vedle interpretace prostorové alokace poslaneckých dotací prostřednictvím kvantitativních analýz zjistit, zda v zahraniční literatuře uváděný faktor rozmístění trvalých bydlišť zastupitelů [Johnston 1979; Grossman, Helpman

2006] ovlivňoval rozhodování poslanců o alokaci poslaneckých dotací také v Česku a přispět tak k hledání pravidelnosti v územní distribuci poslaneckých dotací. Výzkumná otázka tedy zjišťuje, zda existuje souvislost mezi vzorci prostorové distribuce poslaneckých dotací a trvalých bydlišť poslanců.

Cíli článku odpovídá struktura: nejprve článek představí teoretické předpoklady, ze kterých tato úvaha vychází a které tuto úvahu argumentačně podporují. Dále ozřejmí zvolenou metodiku a následně představí výsledky empirických analýz včetně jejich interpretace.

Trvalá bydliště jako faktor ovlivňující rozhodování poslanců

Ve světové odborné literatuře, která se věnuje procesu schvalování návrhu státního rozpočtu a vlivu zastupitelů centrálních legislativních institucí na státní rozpočet, se nejčastěji můžeme setkat s výzkumem spojitosti prostorové distribuce alokovaných prostředků s výsledky voleb [např. Johnston 1979; Khemani 2000; Drazen, Eslava 2005; Grossman, Helpman 2006; Finnigan 2007; Bardes, Shelley, Schmidt 2008; Golden, Picci 2008]. Za významný faktor je však považována také lokalizace bydlišť poslanců [např. Johnston 1979; Grossman, Helpman 2006]. Podpořit smysluplnost hledání pravidelnosti prostorové alokace poslaneckých dotací v závislosti právě na tomto faktoru lze hned z několika argumentačních pohledů.

I v tomto případě mohou hrát svoji zásadní roli volby. Podle teorie veřejné volby [Rice 1985; Samuelson, Nordhaus 1991; Musgrave, Musgrave 1994; Buchanan 1998] jsou politická rozhodnutí přizpůsobena účelnosti pro nadcházející volby. Český poměrný volební systém, ve kterém mohou šance politika na zvolení významně ovlivnit politické strany navrhováním kandidátů včetně jejich pořadí, mohl zaměřovat zájem poslanců na podporu lokalit sídel svých místních stranických organizací. Poslanci by si tak dobrý výsledek ve volbách nezajišťovali pouze podporou voličů, ale také vytvářením si „dobrého jména“ u místní stranické organizace, která mohla podpořit jejich opětovnou kandidaturu na poslance. Své místní stranické organizace pak mají poslanci v naprosté většině v místech svého trvalého bydliště či v jejich regionálních centrech [Hána 2010].

V rozhodování poslanců mohou zásadní roli hrát také sociální sítě, představující kooperační seskupení místních aktérů ovlivňující regionální rozvoj [např. Cooke 2001; Etkowitz 2003; Leydesdorff, Meyer 2006], a klientelistické sítě, které již poukazují na některé nelegitimní a nelegální aktivity politiků [viz Dvořáková 2012]. Míra zapojení do sítě závisí mj. na intenzitě kontaktů mezi poslanci a místními aktéry, kteří dále ovlivňují politiky v jejich rozhodování o dotacích [viz Pileček, Jančák 2010]. Lze usuzovat, že na politiky jsou nejsilněji napojeni aktéři působící v místech jejich bydlišť, kteří je mohou znát osobně a mají větší pravděpodobnost schválení žádosti o dotaci v Poslanecké sněmovně.

V neposlední řadě lze usuzovat, že poslanci podporují místa svých bydlišť z důvodu podpory jejich rozvoje či ve snaze předejít znehodnocení místního kapitálu, který představuje perspektiva teritoriálních aliancí [Harvey 2006a]. Kapitalismus je založen na akumulaci kapitálu, která je přirozeně následována jeho znehodnocením. Primárním cílem kapitalistů je přenesení znehodnocení kapitálu na jiný subjekt [Harvey 2004,

2006a, 2010; Marx 2011]. Analogicky je primárním cílem teritoriálních aliancí přilákání vnějšího kapitálu do lokality, ve které působí, čímž dojde k přenesení znehodnocení kapitálu (včetně tzv. nemobilního kapitálu, který zahrnuje mimo jiné také obecní nemovitosti) do jiné lokality [Harvey 2006a]. Teritoriální aliance lze z pohledu strukturalismu považovat za synergii společných či podobných zájmů aktérů (formovaných kapitalistickými strukturami [srov. Harvey 2006b]), kteří jednají relativně nezávisle na sobě. Zvláštní roli hrají poslanci obsazující strategická centra státu, která rozhodují o distribuci veřejných financí a kde jsou tito poslanci strukturami „nucení“ jednat ve prospěch svých teritoriálních aliancí [srov. Harvey 2006a]. Výběr dotovaného projektu by pak byl proveden na základě uvážení poslance neovlivněného jinými aktéry, který by v důsledku vedl k odvrácení znehodnocení kapitálu ve vlastní teritoriální alianci, tedy v lokalitě vlastního bydliště.

Metodický přístup ke studiu poslaneckých dotací

Poslanecké dotace byly do státního rozpočtu zařazovány poslanci během projednávání jeho návrhu v Poslanecké sněmovně. Po schválení základních údajů rozpočtu v prvním sněmovním čtení je tento návrh rozdělen mezi několik sněmovních výborů, které k němu předávají svá usnesení Rozpočtovému výboru. Ten následně vydává usnesení k návrhu státního rozpočtu jako celku a také k rozpočtovým změnám navrženým ostatními výbory. Toto usnesení, které obsahovalo také finanční přesuny ve prospěch poslaneckých dotací, je předloženo ve druhém čtení Poslanecké sněmovně. Neobsahovalo však informace o poslancích, kteří požadovali financování uvedených projektů ze státního rozpočtu, všechny pozměňovací návrhy byly předloženy ke schválení souhrnně pod jménem Rozpočtového výboru. Během rozpravy ve druhém čtení mohou poslanci předkládat své pozměňovací a jiné návrhy, o kterých hlasují v následujícím třetím čtení [Krejdl 2006].

Za primární zdroj dat byly zvoleny tabulkové soubory schválených pozměňovacích návrhů k návrhu státního rozpočtu za roky 2003-2009 z datových fondů Poslanecké sněmovny [PSPČR 2002-2008], které jsou jedinou dostupnou souhrnnou databází poslaneckých dotací. Ke každé dotaci je vedle finančního objemu a jejího příjemce k dispozici také stručný popis daného projektu sporadicky doplněný o upřesnění územního zacílení dotace.

Soubor poslaneckých pozměňovacích návrhů lze rozdělit na dvě základní skupiny. První skupinu představují pozměňovací návrhy bez jasného regionálního zacílení, často neinvestiční vládní transfery či větší dotace, které si následně přerozdělují další instituce státu. Výsledná územní alokace takových dotací může být značně odlišná od lokalizace uvedeného sídla podpořené instituce či organizace. Aplikací metodického postupu, kdy je prospěch z dotace přisouzen lokalitě příjemce dotace (tzv. *flow* přístup [Macešková 2009]), by došlo ke značnému zkreslení výsledného vzorce prostorové diferenciaci především ve prospěch Prahy či regionů krajských měst, které jsou nejčastějšími sídly zmiňovaných institucí či mateřských organizací. Použití tzv. *benefit* analýzy [Macešková 2009], při jejíž aplikaci se uvažuje nikoliv lokalita příjemce dotace, ale lokalita, která měla z dotace opravdu prospěch, by v případě poslaneckých dotací bylo velmi obtížné, z důvodu nedostupnosti potřebných

Tabulka 1. Základní charakteristiky poslaneckých pozměňovacích návrhů v období 2003-2009 (v mil. Kč, v %)

kategorie/roky		2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
pozměňovací návrhy (v mil. Kč)	celkem	7 608	14 312	7 526	15 922	14 996	4 437	4 899
	PD	3 225	3 119	2 810	6 897	4 351	1 946	1 855
podíl PD na PN (v %)		42,4	21,8	37,3	43,3	29,0	43,9	37,9
počet PD		387	435	524	894	771	434	606
průměr PD (v mil. Kč)		8,3	7,2	5,4	7,7	5,6	4,5	3,1
medián PD (v mil. Kč)		5,0	5,0	4,0	6,0	4,6	3,5	2,0

Pozn.: PD = poslanecké dotace, PN = pozměňovací návrhy. V tabulce jsou uvedeny plánované výdaje.
Zdroj: PSPČR 2002-2008; vlastní výpočty.

informací. Proto nebyl tento typ poslaneckých pozměňovacích návrhů do analýzy zahrnut. Druhou skupinou (v tabulce 1 vyčleněny jako poslanecké dotace) jsou již diskutované poslanecké dotace nejčastěji investičního charakteru financující lokální projekty. V tomto případě již lze přistoupit na *flow* pojetí analýzy veřejných výdajů [Macešková 2009], protože lze předpokládat, že účelové dotace lokálním subjektům jsou vypláceny na projekty, ze kterých mají prospěch především lokality, které jsou sídlem uvedených subjektů.

Poslanecké dotace tvořily ve sledovaném období menší část (průměrně jednu třetinu) schválených finančních pozměňovacích návrhů poslanců k návrhu státního rozpočtu. Vzhledem k cíli analýzy je z metodického hlediska zařazení pouze této menší části pozměňovacích návrhů správné. V časové řadě finančních objemů pozměňovacích návrhů lze zaznamenat nápadné kolísání. Nárůst jak celkového objemu pozměňovacích návrhů, tak poslaneckých dotací v rozpočtu na rok 2006 byl zřejmě spjat s konáním voleb do Poslanecké sněmovny ve stejném roce. Další výkyvy jsou spojeny se změnou daňového systému v roce 2004, kdy poslanci pozměňovacími návrhy kompenzovali obcím zvýšené náklady a snížené příjmy [Marko 2004], nebo s ustanovením o omezení objemu poslaneckých dotací v koaliční smlouvě vlády v letech 2008 a 2009. Rozdíl v hodnotách mediánu a průměru svědčí o existenci extrémně objemných poslaneckých dotací, které také budou zařazeny do analýz. Poslanci totiž měli při projednávání státního rozpočtu „přidělen“ určitý objem prostředků na své dotace, pro účely těchto analýz tedy není podstatný rozdíl mezi častou podporou malými dotacemi a sporadickou podporou objemově velkými dotacemi.

Poslanci ve velké míře zasahovali svými pozměňovacími návrhy pouze do tzv. volných výdajů státního rozpočtu [viz Peková 2002], které nejsou vázány zákony a jinými dohodami a jejichž utrácení omezuje pouze politická zodpovědnost. Podíl poslaneckých dotací na vybraných plánovaných výdajích státního rozpočtu každoročně schvalovaných v Poslanecké sněmovně uvádí tabulka 2. Důvodem zařazení těchto údajů, které mohou být zásadně odlišné od skutečných ze státního závěrečného účtu, je zřejmý vliv celkového plánovaného objemu státního rozpočtu na rozhodování poslanců o objemu přidělených poslaneckých dotací [viz Němcová 2007].

Poslanci při obhajobě poslaneckých dotací uváděli [např. Němcová 2007] jejich malý podíl na celkovém objemu výdajů státního rozpočtu (méně než 0,7 % výdajů státního rozpočtu). V tomto pohledu se poslanecké dotace zdají být marginální problematikou. Ve srovnání s výdaji Ministerstva školství představují prostředky věnované na poslanecké dotace již 1-6 % všech ministerských výdajů. Poslanecké dotace se také objemově blížily výdajům dalších významných kapitol státního rozpočtu. Výdaje Ministerstva zdravotnictví sice převyšují objem poslaneckých dotací v celém období, prostředky poslaneckých dotací však korespondují s 20-84 % všech ministerských výdajů. V případě Ministerstva kultury již objem poslaneckých dotací v roce 2006 přesáhl ministerské výdaje o 9 %, minimálně poslanecké dotace odpovídaly 22 % všech ministerských výdajů. Také tato srovnání poukazují na nezanedbatelný význam poslaneckých dotací v systému veřejných výdajů.

Tabulka 2. Objem poslaneckých dotací ve srovnání s vybranými výdaji státního rozpočtu v Česku v období 2003-2009 (v mil. Kč, v %)

kategorie/roky	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
poslanecké dotace (v mil. Kč)	3 225	3 119	2 810	6 897	4 351	1 946	1 855
výdaje SR (v mil. Kč)	795 362	869 051	908 416	958 792	1 040 777	1 107 311	1 152 102
podíl PD na SR (v %)	0,41	0,36	0,31	0,72	0,42	0,18	0,16
výdaje MŠMT (v mil. Kč)	90 146	94 000	71 490	108 936	121 652	119 212	134 662
podíl PD na MŠMT (v %)	3,58	3,32	3,93	6,33	3,58	1,63	1,38
výdaje MZ (v mil. Kč)	10 081	9 118	8 226	8 223	9 258	10 611	8 304
podíl PD na MZ (v %)	32,0	34,2	34,2	83,9	47,0	18,3	22,3
výdaje MK (v mil. Kč)	6 160	6 046	5 757	6 357	7 910	8 844	8 412
podíl PD na MK (v %)	52,4	51,6	48,8	108,5	55,0	22,0	22,1

Pozn.: PD = poslanecké dotace, SR = státní rozpočet, MŠMT = Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, MZ = Ministerstvo zdravotnictví, MK = Ministerstvo kultury. V tabulce jsou uvedeny plánované výdaje.
Zdroj: PSPČR 2002-2008; MFČR 2010; vlastní výpočty.

Metodika prostorové analýzy poslaneckých dotací

Prostorové analýzy budou provedeny na dvou územních úrovních: okresní a obecní. Během sledovaného období se několikrát měnily hranice okresů [ČSÚ 2009a], bylo tedy respektováno územní členění aktuální v době rozhodnutí o dané podpoře. Ve většině případů bylo nutné identifikovat přesný prostorový atribut dotací pomocí rozličných webových stránek s informacemi o podpoře nebo příjemci dotace, statistik vybavenosti obcí, studia ortofotomap na mapových serverech apod. Využití tabulkové soubory [PSPČR 2002-2008] obsahují poměrně značné množství nepřesností, které musely být odstraněny během kontroly dat a přiřazování příslušných kódů obcí pro analýzy na obecní úrovni. Celkové částky poslaneckých dotací s nejspolehlivějším územním začleněním, které musely být vyřazeny z analýz, jsou v celém souboru zanedbatelné, nepřesahují půl procenta všech poslaneckých dotací.

V analýzách bylo počítáno s hodnotami objemu poslaneckých dotací přečtených na obyvatele. Využity byly údaje o počtu obyvatel za okresy a obce nejbližší době rozhodování o poslaneckých dotacích ve Sněmovně, tedy data stavu obyvatel z 31. 12. roku schvalování státního rozpočtu pro okresy [ČSÚ 2009d, 2010] a pro obce k 1. 1. stejného roku, na který byly schváleny dotace [ČSÚ 2009c].

K odhalení významu trvalých bydlišť poslanců pro výsledný prostorový vzorec poslaneckých dotací na obou sledovaných úrovních byl využit jediný souhrnný veřejný zdroj dat o „bydlišťích“ poslanců. Jsou jim povinné informace o obci trvalého pobytu kandidátů na volebních lístcích politických stran, které archivuje Český statistický úřad [ČSÚ 2002, 2006]. Sledování lokalizace trvalých bydlišť poslanců je pro prováděné analýzy z metodického hlediska vhodné, především kvůli jejich většinové shodě s lokalizací sídla místních stranických organizací (89% shoda), které se podle poslanců shodují s obcemi jejich obvyklého bydliště. Omezením může být přiřazování trvalých bydlišť aktuálních v některém z volebních roků. Je nutné pracovat s předpokladem, že poslanci během svého funkčního období svá trvalá bydliště neměnili (z poslanců, kteří kandidovali v obou uvedených volebních rocích, si změnil trvalé bydliště pouze jeden, který se přestěhoval do zázemí dříve obývaného okresního města). Pro analýzy bylo nutné použít průměrnou hodnotu počtu poslanců na jeden rok vzhledem k začlenění dvou volebních období do analýz a značné fluktuaci poslanců i během jednotlivých volebních období, spojené především s odchodem části poslanců do Evropského parlamentu.

Pro splnění cíle týkajícího se závislosti prostorové distribuce poslaneckých dotací na počtu trvale bydlících poslanců bude na úrovni okresů využita korelační analýza [obdobně Johnston 1979; Hampl 2005, 2007, 2009]. Ve všech souborech používaných dat bylo zaznamenáno asymetrické rozložení. Toto rozložení dat typické pro sociálně geografické systémy [Korčák 1973; Hampl 1996, 1998] je v rozporu s nutností normálního rozložení při aplikaci Pearsonova korelačního koeficientu [Hendl 2006]. Jako u většiny geografických souborů je očekávána závislost nelineární [Hampl 2007], Pearsonův koeficient je však schopen odhalit pouze lineární závislost [Hendl 2006]. Proto bylo přistoupeno k aplikaci Spearma-

nova korelačního koeficientu [podobně např. Hampl 2005, 2007, 2009], který zachytí všechny monotónní vztahy také u souborů s asymetricky rozloženými daty a je rezistentní vůči odlehklým hodnotám [Hendl 2006].

Souvislost mezi prostorovým vzorcem distribuce poslaneckých dotací na úrovni obcí a lokalizací trvalých bydlišť poslanců bude zkoumána odlišnou metodou. Poslanci totiž velmi pravděpodobně nepodporují pouze obce svého trvalého bydliště, ale také okolní obce celého příslušného mikroregionu. Na úrovni obcí by závislost takové podpory a místa trvalého bydliště poslance nebyla korelací zjistitelná. Proto byla zvolena metoda lokálního indikátoru prostorové asociace LISA (*local indicators of spatial association*) [Anselin 1995; dále např. Kouba 2007; Spurná 2008; Blažek, Netrdová 2009], který odhalí statisticky významné shluky obcí s podobnými charakteristikami sledovaného jevu, a tím určí jádra nízké (tedy podprůměrné) a vysoké (nadprůměrné) podpory poslaneckými dotacemi. Důležité je vhodné definování prostorové váhy, tedy způsobu měření prostorové blízkosti jednotek [Spurná 2008], která byla definována počtem nejbližších jednotek (*k-nearest*). Tato metoda byla využita vzhledem k výrazně rozdílné rozloze jednotek obcí a nepravidelnosti jejich území, které omezují jiný způsob měření blízkosti jednotek. Určení prostorové váhy bylo provedeno početním definováním rozsahu hypotetického průměrného mikroregionu, který byl vybrán pro předpokládané nejsilnější vazby mezi poslanci a místními aktéry na této územní úrovni [Pileček 2010]. Jeho rozsah byl vypočten podílem celkového počtu obcí v Česku (6 251 v roce 2008 [ČSÚ 2009b]) a celkového počtu mikroregionů v Česku (144 v roce 2001 [Hampl 2005]). To odpovídá průměrnému počtu zhruba 42 obcí (nejbližších jednotek), které jsou rozmístěny kolem „centra regionu“.

Aby bylo předejito problému s určením blízkosti trvalých bydlišť poslanců při posouzení jejich vlivu na vytvoření jednotlivých shluků vysoké a nízké podpory bylo nutné určit jasně ohraničená území podobného charakteru zahrnující tyto shluky. Vzhledem k výše uvedeným argumentům nejsilnějších vazeb poslanců v rámci mikroregionů byly pro tento účel zvoleny obvody obcí s rozšířenou působností. Ty byly rozčleněny do tří skupin (vysoká podpora, nízká podpora, bez shluku) podle toho, zda se v nich shluky vytvořily, případně jaké. Pokud byl v některém obvodu obce s rozšířenou působností shluk vysoké i nízké podpory, byl příslušný obvod přiřazen k „vysoké podpoře“. Takto rozdělené obvody obcí s rozšířenou působností byly následně použity pro hodnocení lokalizace průměrného počtu trvalých bydlišť poslanců v jejich území.

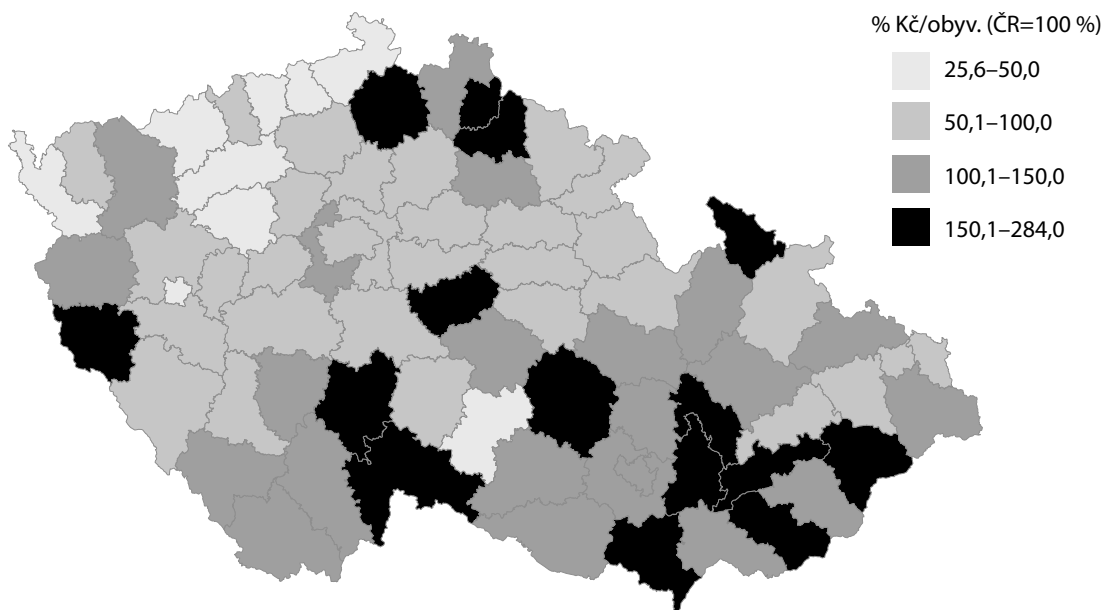
Pravidelnost v prostorové distribuci poslaneckých dotací?

Pro přiblížení problematiky bude nejdříve představen samotný prostorový vzorec distribuce poslaneckých dotací mezi okresy Česka. V obrázku 1 jsou zobrazeny odchylky přijatých poslaneckých dotací na obyvatele jednotlivých okresů od průměrné hodnoty Česka v období 2003-2009, včetně uvedení základních měr prostorové nerovnoměrnosti.

Prostorovou distribuci poslaneckých dotací lze podle výsledků Giniho a variačního koeficientu označit za nerovnoměrnou. Je také vhodné uvést, že časově se tato nerovnoměrnost postupně v období 2003-2009 snižovala, a to jak u částek

Obrázek 1. Objem poslaneckých dotací na obyvatele v okresech Česka relativizovaný k průměru Česka v období 2003-2009 (v %)

Pozn.: Průměrný objem poslaneckých dotací na obyvatele v Česku za období 2003-2009 je 2 354 Kč. Giniho koeficient meziokresní nerovnoměrnosti je 0,29, variační koeficient 52,8.

Zdroj: PSPČR 2002-2008; ČSÚ 2009d, 2010; vlastní výpočty; upraveno podle Hána 2010.

za jeden rok (od 0,52 po 0,32 u Giniho koeficientu a od 101,5 po 59,5 u variačního koeficientu), tak u jejich kumulace s předchozími roky (konečná hodnota viz obrázek 1). Vysvětlení lze spatřovat v postupné změně postoje k poslaneckým dotacím, které se stávaly nejen praxí tolerovanou, ale postupně i vyžadovanou. Do praxe přidělování se tak mohl zapojovat stále větší podíl poslanců, kteří svojí podporou postupně doplňovali původně omezený počet podporovaných lokalit. Zde je nutné upozornit, že metodicky nutné omezení sledovaného období mohlo zkreslit výsledné hodnoty nerovnoměrnosti, která může být za celé období přidělování poslaneckých dotací odlišná.

V prostorové distribuci poslaneckých dotací na úrovni okresů je možné zaznamenat zřetelný severozápadně-jihovýchodní gradient. Ve sledovaném období byly na jednoho obyvatele nejvíce dotovány okresy jihovýchodního Česka (konkrétně Prostějov, Kroměříž a Břeclav), nejméně na jeho severozápadě (Chomutov, Rakovník a Ústí nad Labem). Uvedené okresy jsou stabilně mezi nejdotovanějšími či nejméně dotovanými v obou volebních obdobích. Nelze zaznamenat žádné výrazně odlehle hodnoty mezi jednotlivými okresy, kde i rozložení hodnot okresů kolem průměrné hodnoty Česka je rovnoměrné (nadprůměrně bylo dotováno 37 okresů).

Následuje ověření předpokládané podmíněnosti této prostorové diferenciací faktorem lokalizace trvalých bydlišť poslanců (tabulka 3). Korelační analýza byla provedena po vyřazení okresu Hlavní město Praha, který je vymezen jako jeden volební obvod, a proto spíše odpovídá kraji než okresu. Jeho zařazení by mohlo zkreslovat výsledky extrémně vysokým počtem poslanců s trvalým bydlištěm v Praze. Průměrně na jeden rok připadalo na Hlavní město Prahu zhruba 31 poslanců, na druhý nejvíce zastoupený okres Brno-město 7 poslanců. „Okresům“ by spíše odpovídaly pražské městské části, pro studium na této územní úrovni však nejsou dostupné údaje o trvalých bydlištích poslanců. Z tohoto důvodu lze považovat vyřazení této jednotky za metodicky správné, i přes

použití Spearmanova korelačního koeficientu, který je robustní vůči odlehlým hodnotám.

Závislost nebyla testem objemu poslaneckých dotací přepočtených na počet obyvatel s počtem trvale bydlících poslanců prokázána, pravděpodobnost výskytu závislosti lze totiž jak v případě celého sledovaného období, tak ve dvou funkčních obdobích označit za nízkou (tabulka 3). Ze srovnání hodnot korelace mezi jednotlivými volebními obdobími vyplývá nepatrně vyšší pravděpodobnost výskytu korelace u druhého období 2007-2009. To ale nemusí nutně znamenat, že v tomto období distribuce prostředků z poslaneckých dotací více respektuje prostorovou strukturu trvalých bydlišť poslanců než v prvním období. Rozdíl může být ovlivněn jednak obměnou poslanců (změnou rozmístění trvalých bydlišť) po odchodu některých poslanců do Evropského parlamentu v roce 2004, ale také kratší délkou druhého období po přerušení přidělování poslaneckých dotací při schvalování rozpočtu pro rok 2010. Vysvětlit prostorovou distribuci poslaneckých dotací v Česku tedy nelze počtem trvale bydlících poslanců, pokud neznáme informaci o tom, který poslanec či politická strana dotaci prosadili.

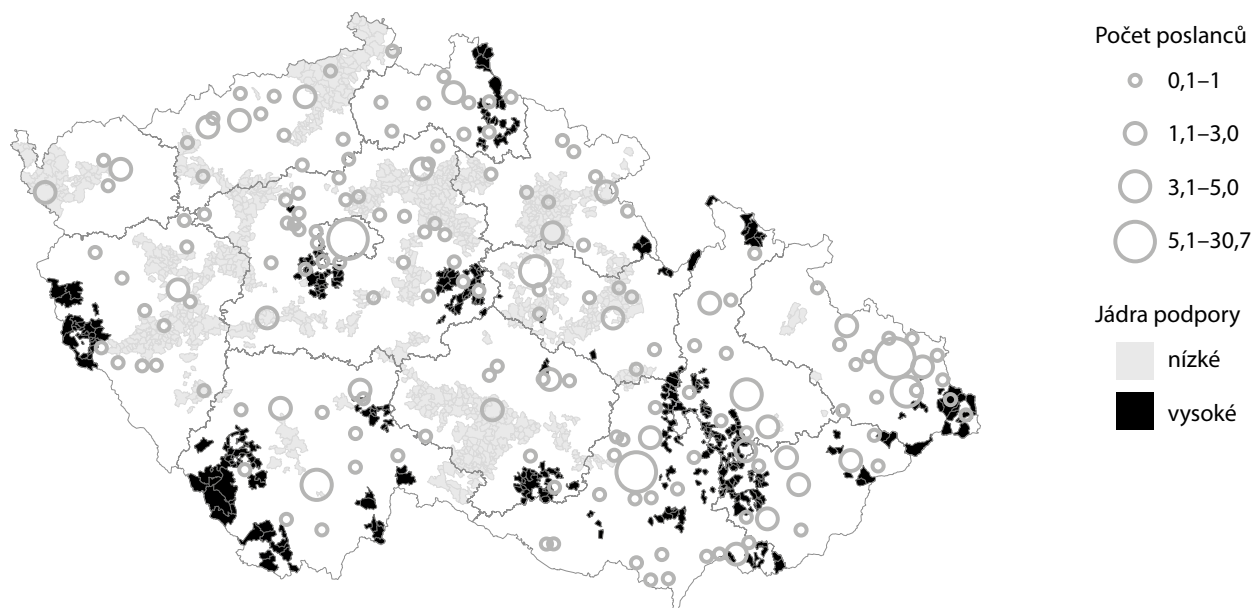
Výsledky analýzy mohou být zkresleny odstraněním vnitřní variability při agregaci dat, navíc podle administrativně vymezených „regionů“ v podobě okresů. Mezi podprůměrně dotovanými okresy tak mohou být nadprůměrně dotované obce. Analýza se tedy dále přesune na obecní úroveň.

Tabulka 3. Spearmanův korelační koeficient závislosti relativizovaného objemu poslaneckých dotací k počtu obyvatel na průměrném počtu trvalých bydlišť poslanců v jednom roce v okresech Česka (bez Prahy, 2003-2009)

2003-2009	2003-2006	2007-2009
0,034	0,041	0,150

Zdroj: ČSÚ 2002, 2006, 2009d, 2010; PSPČR 2002-2008, 2010; vlastní výpočty.

Obrázek 2. Shluky podpory z poslaneckých dotací v přepočtu na obyvatele obcí Česka a průměrný počet poslanců přihlášených k trvalému pobytu v obcích Česka na jeden rok v období 2003-2009

Pozn.: Moranovo I kritérium je rovno 0,023 (v možném intervalu 0-1). Jsou tedy tvořeny pouze malé shluky. Počtem poslanců je míněn průměrný počet poslanců na jeden rok.

Zdroj: PSPČR 2002-2008, 2010; ČSÚ 2002, 2006, 2009b, 2009c; vlastní výpočty.

V období 2003-2009 byly poslaneckými dotacemi podpořeny projekty v 1486 obcích Česka [PSPČR 2002-2008; vlastní výpočty], přičemž nejvíce prostředků při přepočtu na jednoho obyvatele získaly projekty v nejmenších obcích do 300 obyvatel [Hána 2010]. Vysoká hodnota u nejmenších obcí při přepočtu na obyvatele je zřejmě způsobena skutečností, že poslanecké dotace mají ve většině případů relativně podobný finanční objem.

Území s nejvýraznější podporou či s nejnižší podporou ilustrují zvýrazněné výsledky metody LISA v obrázku 2 zobrazující jádra nízké a vysoké podpory v kombinaci s průměrným počtem poslanců na jeden rok.

Z obrázku lze identifikovat několik shluků vysoké podpory. Nejvýraznějším je středomoravský shluk zahrnující obce z nejdotovanějších okresů, například Prostějova, Kroměříže či Vyškova. Vysoké hodnoty obcí tedy ovlivnily vysoké hodnoty u příslušných okresů. Ne vždy ale odpovídá vysoká hodnota okresu existenci shluku na úrovni obcí. Příkladem mohou být okresy Žďár nad Sázavou či Jindřichův Hradec, kde výslednou vysokou hodnotu okresu zřejmě způsobuje podpora pouze několika vybraných obcí.

Lze také identifikovat několik shluků nízké podpory, které jsou z velké části lokalizovány v periferních oblastech Čech. Dále je to shluk kolem Hradce Králové a Pardubic, shluk mezi Ústím nad Labem a Děčínem, shluk u Plzně a v okolí Chebu a shluk, který se rozprostírá na českomoravském pomezí v okolí Jihlavy. Ve všech případech jde o obce z málo dotovaných okresů. Také v tomto případě lze identifikovat několik okresů s velmi nízkou hodnotou, která však není zastoupena shlukem na úrovni obcí. Jedná se například o okresy severozápadních Čech, jako je Chomutov nebo Louny. Důvodem zřejmě bude existence několika hodně dotovaných obcí, které mohou mít vliv na nevytvoření shluku.

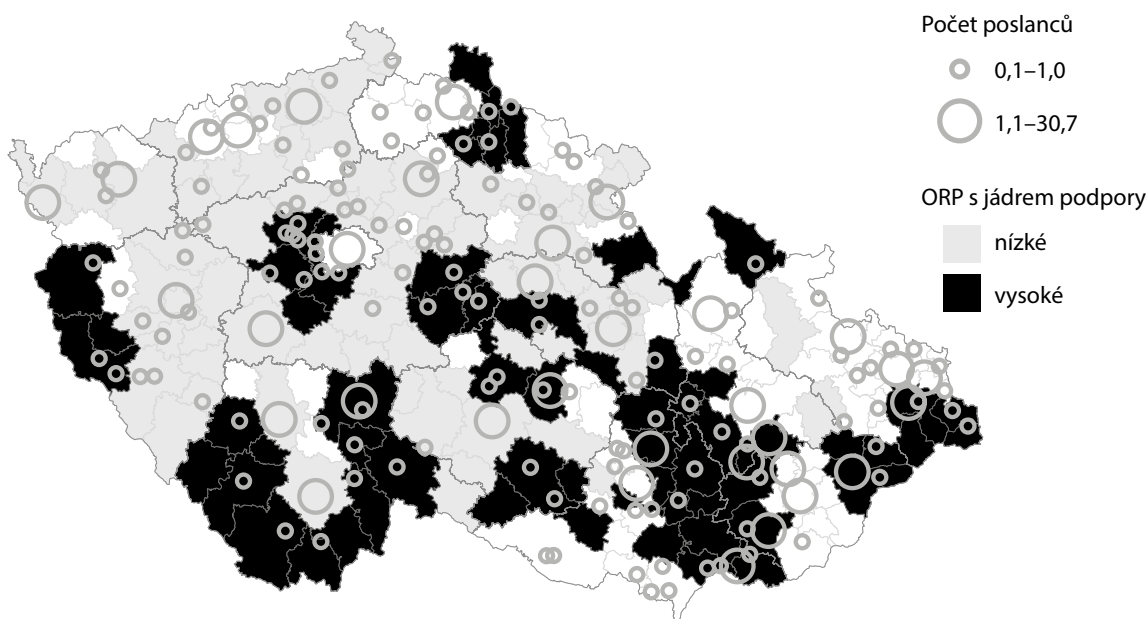
Celkový pohled na prostorový vzorec shluků odpovídá již zmíněnému gradientu na úrovni okresů. Méně shluků vysoké

podpory než shluků malé podpory odkazuje k poměrně velkému prostorovému zacílení dotací do několika málo regionů. Zajímavým shlukem nízké podpory je „okruh“ obcí okolo Prahy. Přítomnost rozsáhlého koncentrického shluku kolem Prahy lze vysvětlit několika důvody. Jednak schopností obyvatel regionů v okolí centra rozhodování získat jiné veřejné zdroje díky vysoké hustotě kontaktů mezi místními aktéry a příslušnými ministerskými úředníky či politiky, kteří o distribuci financí rozhodují, a díky dobré informovanosti místních aktérů o možnostech získání těchto financí [Macešková 2009]. Druhým faktorem by mohl být podvědomý nezájem poslanců o méně známé lokality. Velká část takového shluku je lokalizována v periferních oblastech Čech [viz Musil, Müller 2008], a tedy pro většinu obyvatel ve většině případů méně známých regionech Česka. Poslanci tak mohou podvědomě preferovat financování jim, resp. všeobecně, známějších a „viditelnějších“ regionů. Navíc lze očekávat nízkou podporu lokalit, ve kterých žije málo obyvatel, kteří tak požadují méně financí na uspokojování svých potřeb a na jejichž voličské preference mohou mít vliv poslanecké dotace financující lokální projekty. V pohledu „zezdola“ lze vidět možný důvod nízké podpory periferních oblastí také v nedostatku skutečně aktivních a schopných místních aktérů, kteří by mohli obci zajistit financování lokálního projektu s přispěním dotace přidělené některým z poslanců.

V prostorovém vzorci alokace poslaneckých dotací na úrovni obcí lze odhalit jisté pravidelnosti na základě lokalizace trvalých bydlišť poslanců. Nejvyšší průměrný počet poslanců mělo svá trvalá bydliště v Praze a jejím okolí, na Brněnsku, střední Moravě a Ostravsku, tedy v místech s nejvyšším počtem obyvatel koncentrovaných v největších českých městech, jejich aglomeracích a metropolitních areálech. Oblasti s nejmenším průměrným počtem, příp. s žádnými poslanci se nachází v periferních oblastech (viz obrázek 2).

Při srovnání rozmístění a hodnot průměrného počtu poslanců se shluky podpory poslaneckými dotacemi přepo-

Obrázek 3. Obvody obcí s rozšířenou působností se shluky podpory z poslaneckých dotací v přepočtu na obyvatele obcím Česka a průměrný počet poslanců přihlášených k trvalému pobytu v obcích Česka na jeden rok v období 2003-2009

Pozn.: Počtem poslanců je míněn průměrný počet poslanců na jeden rok.
Zdroj: PSPČR 2002-2008, 2010; ČSÚ 2002, 2006, 2009b, 2009c; vlastní výpočty.

čtenými na obyvatele odpovídá předpokladu podpory lokalit trvalých bydlišť poslanců například shluk vysoké podpory na střední Moravě, nízké podpory na Jihlavsku a na jižním a západním okraji pražské aglomerace. Prostorové vzorce naopak neodpovídají v okolí Českých Budějovic či Pardubic, kde nebyly vytvořeny shluky, případně byly vytvořeny shluky nízké podpory oproti relativně velké koncentraci poslanců. Pro přesnější zhodnocení vztahu lokalizace trvalých bydlišť poslanců a shluků vysoké a nízké podpory byly tyto shluky jasněji ohraničeny na půdorysu obvodů obcí s rozšířenou působností (viz obrázek 3).

Touto metodou bylo stanoveno několik obvodů obcí s rozšířenou působností, které odpovídají lokalizaci jednotlivých shluků, či žádný shluk neobsahují. Ty jsou početně vyrovnané (tabulka 4), což podobně jako vymezení samotných shluků v obrázku 2 poukazuje na vysokou koncentraci poslaneckých dotací do několika málo lokalit. Statistiky lokalizace trvalých bydlišť poslanců (na základě jejich průměrného počtu na jeden rok, viz obrázek 3) jsou uvedeny v tabulce 4.

Použitou metodou se neprokázala jasná alokace poslaneckých dotací do míst trvalých bydlišť poslanců. Z tabulky 4 vyplývá, že obce s trvalými bydlišti poslanců byly ve sledova-

ném období zastoupeny stejným počtem jak v obvodech obcí s rozšířenou působností se shluky vysoké podpory, tak se shluky nízké podpory, stejně jako v obvodech, které žádný shluk neobsahovaly. Podobně shodné výsledky lze zaznamenat i při omezení sledování trvalých bydlišť poslanců pouze na obce s průměrným počtem poslanců vyšším než jedna na jeden rok sledovaného období. Pouze v případě obvodů obcí s rozšířenou působností, které nezahrnují žádné trvalé bydliště poslanců, lze identifikovat vyšší výskyt u obvodů se shlukem nízké podpory poslaneckými dotacemi.

Je nutné upozornit, že poslanci měli ve sledovaném období také jiné možnosti, jak zařídit lokalitě svého trvalého bydliště finance na lokální projekty, například ministerskými dotacemi, jak bylo také zjištěno ve studii Staškové [2008]. Poslaneckých dotací tak ve velké míře mohla využívat pouze část poslanců (čemuž by odpovídala vysoká koncentrace bydlišť poslanců do obvodů obcí s rozšířenou působností, ve kterých nebyl vytvořen žádný shluk, tabulka 4).

Lze tedy konstatovat, že navzdory argumentační podpoře teoretických východisek diskutovaných výše nelze za pomoci trvalých bydlišť poslanců při chybějící informaci o tom, který

Tabulka 4. Lokalizace trvalých bydlišť poslanců do obvodů obcí s rozšířenou působností se shluky vysoké a nízké podpory poslaneckými dotacemi (2003-2009)

	počet ORP	ORP s poslanci	ORP s více než 1 poslancem	ORP bez poslanců	součet průměru poslanců
vysoká podpora	62	42	8	20	54
území bez shluků	68	41	12	27	91
nízká podpora	76	42	13	34	55

Pozn.: ORP = obvod obce s rozšířenou působností. Vysokou a nízkou podporou jsou míněny obvody ORP obsahující shluky vysoké a nízké podpory. „Poslancem“ je míněna obec s trvalým bydlištěm poslance. Průměrem poslanců je míněn průměr počtu poslanců mající trvalé bydliště v daném ORP na jeden rok sledovaného období.

Zdroj: PSPČR 2002-2008, 2010; ČSÚ 2002, 2006, 2009b, 2009c; vlastní výpočty.

poslanec prosadil kterou dotaci, jednoznačně objasnit vzorec prostorové distribuce poslaneckých dotací.

Závěr

Poslanecké dotace představovaly do roku 2010 významný zdroj veřejných prostředků na financování především projektů lokálního charakteru a pro řadu obcí znamenalo přidělení poslanecké dotace zásadní posílení obecního rozpočtu. Poznatky o vzorci prostorové distribuce poslaneckých dotací a faktorech, které za ním stojí, však v Česku v zásadě chybí. Tento příspěvek se proto zaměřil vedle základní charakteristiky prostorové alokace poslaneckých dotací na úrovni okresů a obcí v letech 2003-2009 hlavně na prověření souvislosti mezi prostorovou alokací poslaneckých dotací a lokalizací trvalých bydlišť poslanců, a snažil se tak přispět k hledání pravidelnosti v územní distribuci poslaneckých dotací.

Analýza ukázala, že prostorová distribuce poslaneckých dotací v období 2003-2009 byla nerovnoměrná, přičemž na úrovni okresů i obcí bylo možné identifikovat některá shodná území s nejvýraznější i nejméně výraznou podporou poslaneckými dotacemi. Analýza dále ukázala, že v celostátním pohledu prostorové rozmístění trvalých bydlišť poslanců nemá významný vliv na distribuci poslaneckých dotací. Jde však pouze o závěr nepřímého porovnání objemu poslaneckých dotací a trvalých bydlišť poslanců podle územní lokalizace, neboť v Česku není možné z datových zdrojů zjistit, který poslanec „prosadil“ kterou dotaci. Analýza na úrovni obcí naznačila možnost nejen vysoké podpory obcí s trvalým byd-

lištím poslanců, ale také okolních obcí. Na úrovni obcí bylo identifikováno několik areálů vysoké podpory, kterým odpovídala vysoká koncentrace obcí s trvalými bydlišti poslanců, ale také několik shluků nízké podpory, které rovněž zahrnovaly obce s poslaneckými trvalými bydlišti.

Hlubší interpretace výsledků analýz provedených na úrovni Česka je problematická, nicméně celostátní úroveň představuje nezbytný krok před výzkumem prostorové distribuce poslaneckých dotací například pomocí detailních sond v několika případových územích. Důležitým aspektem takového studia bude mj. objasnění podmíněnosti (ne)dotování lokalit, kde empirické výsledky neodpovídají výsledkům očekávaným.

Poslanecké dotace se od roku 2010 nepřidělují, nicméně si i nadále zaslouží systematickou pozornost, jako příklad politicky ovlivněné alokace veřejných prostředků. Poslanecké dotace navíc nejsou jediným zdrojem veřejných financí, které mohou být ovlivněny poslanci. Provedený pokus o nalezení pravidelnosti v distribuci poslaneckých dotací může sloužit k inspiraci pro studium krajských dotací a dotací Evropské unie, které jsou však vzhledem k jiným procedurám a kontrolám nejspíše politicky ovlivňovány jiným způsobem. Nutné je také připojit analýzu ministerských dotací, které byly ovlivňovány i za fungování praxe přidělování poslaneckých dotací větším podílem poslanců než poslanecké dotace. Tím se studium této problematiky v českém kontextu vyrovná studiím zahraničním, které jsou zaměřeny na fenomén tzv. *pork barrel*.

literatura

- Anselin, Luc. 1995. „Local Indicators of Spatial Association – LISA.“ *Geographical Analysis* 27 (2): 93-115, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1538-4632.1995.tb00338.x>.
- Bardes, Barbara, Mack Shelley, Steffen Schmidt. 2008. *American Government and Politics Today 2008: The Essentials*. Belmont: Cengage Learning.
- Blažek, Jiří, Marie Macešková. 2010. „Regional Analysis of Public Capital Expenditure: To Which Regions is Public Capital Expenditure Channelled - to ‚Rich‘ or to ‚Poor‘ Ones?“ *Regional Studies* 44 (6): 679-696.
- Blažek, Jiří, Pavlína Netrdová. 2009. „Can Development Axes Be Identified by Socio-economic Variables? The Case of Czechia.“ *Geografie - Sborník ČGS* 114 (4): 245-262.
- Buchanan, James M. 1998. *Veřejné finance v demokratickém systému*. Praha: Computer Press.
- Cooke, Philip. 2001. „Regional Innovation Systems, Clusters, and the Knowledge Economy.“ *Industrial and Corporate Change* 10 (4): 945-974, <http://dx.doi.org/10.1093/icc/10.4.945>.
- Drazen, Allan, Marcela Eslava. 2005. „Pork Barrel Cycles.“ *National Bureau of Economic Research Working Papers* 12190 [online]. Cambridge: National Bureau of Economic Research [cit. 27. 5. 2012]. Dostupné z: <http://www.nber.org/papers/w12190.pdf>.
- Dvořáková, Vladimíra. 2012. *Rozkládání státu*. Praha: Universum.
- Etzkowitz, Henry. 2003. „Innovation in Innovation: The Triple Helix of University-Industry-Government Relations.“ *Social Science Information* 42 (3): 293-337, <http://dx.doi.org/10.1177/05390184030423002>.
- Evropská komise. 2004. „The Impact of Member State Policies on Cohesion. Final Report.“ [online]. Brusel: Evropská komise [cit. 25. 1. 2010]. Dostupné z: <http://tinyurl.com/ndt66ju>.
- Finnigan, Tom. 2007. „All About Pork: The Abuse of Earmarks and the Needed Reforms.“ [online]. Washington: Citizens Against Government Waste [cit. 2. 12. 2009]. Dostupné z: <http://tinyurl.com/no9toug>.
- Fukui, Haruhiro, Shigeko N. Fukai. 1996. „Pork Barrel Politics, Networks, and Local Economic Development in Contemporary Japan.“ *Asian Survey* 36 (3): 268-286, <http://dx.doi.org/10.2307/2645692>.
- Golden, Miriam A., Lucio Picci. 2008. „Pork-Barrel Politics in Postwar Italy, 1953-94.“ *American Journal of Political Science* 52 (2): 268-289.
- Grossman, Gene M., Elhanan Helpman. 2006. „Party Discipline and Pork-Barrel Politics.“ *Other Recent Works* [online]. Berkeley: Institute of Governmental Studies, University of California [cit. 27. 5. 2012]. Dostupné z: <http://escholarship.org/uc/item/64k158j4>.

- Hápl, Martin. 1996. „Teorie geografické organizace společnosti.“ Pp. 13-34 in Martin Hápl (ed.). *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice*. Praha: Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze.
- Hápl, Martin. 1998. *Realita, společnost a geografická organizace: hledání integrálního řádu*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze.
- Hápl, Martin. 2005. *Geografická organizace společnosti v České republice: Transformační procesy a jejich obecný kontext*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova v Praze.
- Hápl, Martin. 2007. „Regionální diferenciace současného socioekonomického vývoje v České republice.“ *Sociologický časopis* 43 (5): 889-910.
- Hápl, Martin. 2009. „Globální systém: stav, současné tendence a možné perspektivy distribuce mocenského potenciálu.“ *Geografie – Sborník ČGS* 114 (1): 1-20.
- Hána, David. 2010. *Poslanecké dotace v Česku v letech 2003-2009: Prostorová dimenze a identifikace některých podmiňujících faktorů*. Diplomová práce. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy.
- Hána, David, Marie Macešková. 2010. „Poslanecké dotace v kontextu implikací pro regionální rozvoj.“ *E+M Ekonomie a Management* 13 (3): 16-25.
- Harvey, David. 2004. „Retrospect on The Limits to Capital.“ *Antipode* 36 (3): 544-549, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-8330.2004.00431.x>.
- Harvey, David. 2006a. *The Limits to Capital*. London – New York: Verso.
- Harvey, David. 2006b. „Neo-liberalism as Creative Destruction.“ *Geografiska Annaler Series B Human Geography* 88 (2): 145-158, <http://dx.doi.org/10.1111/j.0435-3684.2006.00211.x>.
- Harvey, David. 2010. *A Companion to Marx's Capital*. London – New York: Verso.
- Hendl, Jan. 2006. *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál.
- Johnston, Ron J. 1979. „Congressional Committees and Department Spending: The Political Influence on the Geography of Federal Expenditure in the United States.“ *Transactions of the Institute of British Geographers, New Series* 4 (3): 373-384, <http://dx.doi.org/10.2307/622057>.
- Johnston, Ron J. 1983. „The Feedback Component of the Pork Barrel: Tests Using the Results of the 1983 General Election in Britain.“ *Environment and Planning A* 15 (12): 1691-1696, <http://dx.doi.org/10.1068/a151691>.
- Khemani, Stuti. 2000. „Political Cycles in a Developing Economy. Effect of Elections in Indian States.“ *Public Economics Working Papers* 2454 [online]. Washington: Development Research Group, The World Bank [cit. 18. 4. 2008]. Dostupné z: <http://tinyurl.com/o39w7xj>.
- Korčák, Jaromír. 1973. *Geografie obyvatelstva ve statistické syntéze*. Praha: Univerzita Karlova.
- Kouba, Karel. 2007. „Prostorová analýza českého stranického systému. Institucionalizace a prostorové režimy.“ *Sociologický časopis* 43 (5): 1017-1039.
- Krejdl, Aleš. 2006. „Veřejné rozpočty a rozpočtový proces v České republice.“ Pp. 93-168 in Pavel Kohout, Aleš Krejdl, Jan Pavel (eds.). *Průhledný státní rozpočet? Kudy tečou a kam prosakují naše veřejné finance* [online]. Praha: Transparency International Česká republika [cit. 16. 2. 2008]. Dostupné z: <http://tinyurl.com/o57f3lm>.
- Leydesdorff, Loet, Martin Meyer. 2006. „Triple Helix Indicators of Knowledge-based Innovation Systems: Introduction to the Special Issue.“ *Research Policy* 35 (10): 1441-1449.
- Macešková, Marie. 2007. „Regionální dimenze fiskální politiky na příkladě veřejných investičních výdajů v Česku.“ *Geografie - Sborník ČGS* 112 (1): 17-33.
- Macešková, Marie. 2009. *Fiskální politika jako klíčový mechanismus regionálního rozvoje: příklad regionální dimenze sektorových a horizontálních politik ČR*. Disertační práce. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy.
- Marko, Milan. 2004. „DPH – pohroma i šance.“ *Obec & finance* [online] 9 (4) [cit. 16. 4. 2010]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/go/clanek.asp?id=6147391>.
- Marx, Karl. 2011. *Capital. Volume one. A Critique of Political Economy*. Mineola, New York: Dover Publications.
- Musgrave, Richard Abel, Peggy Brewer Musgrave. 1994. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Management Press.
- Mušil, Jiří, Jan Müller. 2008. „Vnitřní periferie v České republice jako mechanismus sociální exkluze.“ *Sociologický časopis* 44 (2): 321-348.
- Němcová, Miroslava. 2007. „Porcování medvěda, kdo ochutná a kdo si nechá zajít chuť?“ *Blog Aktuálně.cz*, 2. 10. 2007.
- Peková, Jitka. 2002. *Veřejné finance – úvod do problematiky*. Praha: ASPI Publishing.
- Pileček, Jan. 2010. „Koncept sociálního kapitálu: pokus o přehled teoretických a metodických východisek a aplikačních přístupů jeho studia.“ *Geografie - Sborník ČGS* 115 (1): 64-77.
- Pileček, Jan, Vít Jančák. 2010. „Je možné měřit sociální kapitál? Analýza územní diferenciace okresů Česka.“ *Geografie - Sborník ČGS* 115 (1): 78-95.
- Rice, Tom W. 1985. „An Examination of the Median Voter Hypothesis.“ *The Western Political Quarterly* 38 (2): 211-223, <http://dx.doi.org/10.2307/448625>.
- Samuelson, Paul, William Nordhaus. 1991. *Ekonomie*. Praha: Svoboda.
- Spurná, Pavlína. 2008. „Prostorová autokorelace – všudypřítomný jev při analýze prostorových dat?“ *Sociologický časopis* 44 (4): 767-787.
- Štašková, Barbora Š. 2008. „Porcování medvěda očima poslanců.“ *Socioweb* [online] 10 [cit. 20. 2. 2009]. Dostupné z: <http://tinyurl.com/oy77k3w>.
- Sunley, Peter, Britta Klagge, Christian Berndt, Ron Martin. 2005. „Venture Capital Programmes in the UK and Germany: In What Sense Regional Policies?“ *Regional Studies* 39 (2): 255-273, <http://dx.doi.org/10.1080/0034340052000321913>.

Tabery, Erik. 2008. *Hledá se prezident. Zákulisí voleb hlavy státu*. Praha: Respekt Publishing.

Šetření autorů mezi poslanci Poslanecké sněmovny formou rozhovoru a dotazníkového šetření v roce 2009, kde byla poskytnuta záruka nezveřejnění jmen a dalších osobních údajů

Zdroje dat

Český statistický úřad. 2002. „Jmenné seznamy kandidátů ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konaných ve dnech 14.–15. 6. 2002.“ Z vnitřních zdrojů ČSÚ. Praha: Český statistický úřad [cit. 23. 2. 2010].

Český statistický úřad. 2006. „Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.“ [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 8. 2. 2010]. Dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ps2006/ps1?xjazyk=CZ>.

Český statistický úřad. 2009a. „Demografická ročenka okresů 1999 až 2008. Metodické poznámky.“ [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 8. 2. 2010]. Dostupné z: <http://tinyurl.com/ntly4mq>.

Český statistický úřad. 2009b. „Malý lexikon obcí ČR 2009.“ [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 11. 3. 2010]. Dostupné z: <http://tinyurl.com/o7ye736>.

Český statistický úřad. 2009c. „Počet obyvatel v obcích.“ [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 11. 3. 2010]. Dostupné z: <http://tinyurl.com/nh4esv9>.

Český statistický úřad. 2009d. „Vývoj základních demografických ukazatelů za územně správní celky ČR (1919 až 2007).“ [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 16. 2. 2010]. Dostupné z: <http://tinyurl.com/qgnqvr9>.

Český statistický úřad. 2010. „Okresy České republiky v roce 2008.“ Praha: Český statistický úřad.

Ministerstvo financí. 2010. „Zákony o státním rozpočtu.“ [online]. Praha: Ministerstvo financí [cit. 15. 1. 2010]. Dostupné z: <http://tinyurl.com/ps8j86x>.

Poslanecká sněmovna. 2002-2008. „Schválené pozměňovací návrhy k tabulkové části a k číselným položkám návrhu zákona o státním rozpočtu.“ [online]. Praha: Poslanecká sněmovna [cit. 15. 1. 2010]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=60195>.

Poslanecká sněmovna. 2010. „Poslanci.“ [online]. Praha: Poslanecká sněmovna [cit. 25. 2. 2010]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/fsnem.sqw>.

David Hána absolvoval doktorské studium na Katedře sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, kde nyní působí jako vědecký pracovník. Zabývá se mimo jiné otázkami ekonomické a politické geografie, především rolí politických zájmů v regionálním rozvoji, lokální politikou a rozvojem malých obcí. V tomto rámci dlouhodobě sleduje problematiku poslaneckých dotací a ovlivňování prostorové distribuce ministerských dotací na základě osobních zájmů celostátních politiků.

Lze jej kontaktovat na adrese: **david.hana@centrum.cz**

Marie Feřtová absolvovala doktorské studium na Katedře sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, kde do roku 2011 působila jako vědecký pracovník ve výzkumném týmu Urbánní a regionální laboratoř. S týmem nyní spolupracuje externě. Dlouhodobě spolupracuje s European Policies Research Centre v Glasgow. Zabývá se politikou soudržnosti EU, regionální politikou, strategickým plánováním a územními aspekty veřejných financí.

Lze ji kontaktovat na adrese: **marie.fertrova@gmail.com**

---

poznámky

¹ Článek vznikl za podpory Grantové agentury Univerzity Karlovy v Praze v rámci projektu č. 628012 „Identifikace teritoriálních aliancí na základě studia poslaneckých a ministerských dotací v Česku v období

2003-2012“. Autoři rovněž děkují doc. RNDr. Jiřímu Blažkovi, Ph.D., prof. PhDr. Vladimíře Dvořákové, CSc. a anonymním recenzentům za cenné připomínky k pracovním verzím článku.